

УДК 070(477.74-21):82-92

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2024.30.318428>

ФЕЙЛЕТОН НА СТОРІНКАХ «ОДЕСЬКОГО ВІСНИКА»: ДО ПИТАННЯ ПРО ЖАНРОВІ РІЗНОВИДИ

Валентина Мусій,

д-р філол. наук, професор,
завідувач кафедри періодичної преси та медіаредагування
факультету журналістики, реклами та видавничої справи
Одеського національного університету імені І.І.Мечникова
e-mail: valentinanew2016@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-9641-7753

Об'єкт статті — тексти із газети «Одеський вісник 1870 року. Вирішується кілька завдань. Перше — історико-теоретичного характеру. Вивчені тексти позначені їх авторами як фейлетони. Але вони досить різноманітні за своїм характером і не обов'язково смішні. Звідси — питання їхньої відповідності фейлетону як жанру публіцистики. Друге завдання пов'язане з історією «Одеського вісника». Враховуючи зауваження відомого історика Одеси Олександра Дерибаса щодо низького рівня цього друкованого видання у 1870-і роки, в статті з'ясовується ступень злободеності публікацій в газеті. Використано стратегії контентного аналізу і типологічного методу дослідження. Проаналізовані публікації різні за тематикою, не схожі стилістично. У той же час, приходиться до висновку автор статті, кожен з них може вважатися фей-летоном, оскільки їм притаманна суб'єктивність викладу, у кожному вирішуються суспільно злободенні проблеми (звідси — опора на факти), тягіння до узагальнень та типізації зображених явищ, вільна форма невимушеної бесіди. із читачем.

Ключові слова: періодика, публіцистика, жанр, фейлетон, риторичні засоби, авторська суб'єктивність, «Одеський вісник»

Актуальність дослідження. Постановка проблеми та її зв'язок із науковими і практичними завданнями.

Публіцистичні твори у зв'язку з поєднанням в них раціонального з емоційним, ідеологічного з естетичним за своєю природою є порубіжними, поєднують ознаки художнього і нехудожнього типів словесності. У зв'язку з цим актуальним виявляється вирішення питання про генезу окремих жанрів публіцистики, характер історичних змін, оскільки саме так можна виявити специфічні, ключові для кожного окремого жанру ознаки. Звернення до текстів газетних публікацій 1870 року, які зазначені їхніми авторами як фейлетони, виявляється актуальним тому, що є підґрунтям формування розуміння шляхів кристалізації цього жанру журналістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

На сьогодні в українській науці вже склалося розуміння сутності фейлетону. Ю. Ярмиш пропонує таке визначення його жанрової природи: «Фейлетон — це художньо-публіцистичний жанр, в якому комічна сутність негативних явищ і ситуацій дійсності розкривається шляхом інверсійної, асоціативної розробки теми з використанням авторських та фольклорних комічно-сатиричних образів» [5, 7]. Дослідник фокусує увагу на типології фейлетонів: адресні («з точними іменами, адресами, фактами, подіями, які мали конкретне місце») та «безадресні» (у таких творах автор «більш розкутий у своїй фантазії»); «проблемні» і «сатирико-гумористичні» [5]. І в той же час зауважує, що «поділ фейлетонів на проблемні та сатирико-гумористичні умовний. Адже проблемні фейлетони так само покликані викривати негативне явище силою сміху, іронії, сарказму, а сатирико-гумористичні фейлетони — висвітлювати певні проблеми» [5, 15-16]. Інший дослідник, Комаров звертає увагу на поєднанні в творах цього жанру ознак публіцистики та художньої літератури, наявності в них комічної складової, а також на вільному характері структури тексту [2, 11]. Про поєднання у фейлетоні ознак публіцистики і літератури пише й В.В. Кисіль [1, 124]. Серед головних жанрових ознак фейлетону цей дослідник називає наявність «асоціативних ланцюгів», та використанням автором маски замість розкриття власного індивідуального «я» [1, 125]. А. Моклиця вказує на «оперативність» (відгукується на «актуальні події») фейлетону; відсутність «чітко окресленого кола тем; тяжіння до сатири і в той же час необов'язковості цієї складової; стилістичну неоднорідність; обов'язковості літературної обробки наведених фактів [4, 93]. Як бачимо, головним чином розуміння жанрової природи фейлетону різними дослідниками багато у чому збігається (поєднання художності та спирання на факти; тяжіння до сатири або комічного і необов'язковості сатиричної або комічної складових; абсолютна свобода тематичного та стилістичного вибору матеріалу тощо).

Мета дослідження — виявити жанрові ознаки фейлетону в декількох текстах газети «Одеський вісник» за 1870 рік. Вибір об'єкту дослідження обумовлено значимістю цього видання для історії журналістики нашого міста. Саме з цією газетою пов'язана, за словами Г. Левченко, історія виникнення «регіональної періодики в Північному Причорномор'ї», тому дослідниця називає цю газету «скарбницею джерел епохи», важливим «доповненням із вивчення регіональної історії» [3, 156]. Не менш значною для нас буде і своєрідна «реабілітація» «Одеського вісника». Справа у тому, що Олександр Дерibas, а його книга про «стару» Одесу і на сьогодні залишається одним із найбільш яскравих джерел інформації про наше місто, доволі скептично, як виявилось, ставився до цієї газети. Не виключно, що це було пов'язано з тим, що сам він як журналіст працював в іншому виданні («Одеському листку») і намагався підкреслити переваги «своїєї» газети. Так чи інакше, але в одному з його нарисів зустрічаємо доволі критичні рядки на адресу «Одеського вісника» 1870-х років, який, за його словами, майже ніяк не реагував на події у місті, публікації вісника були, як і

завжди, сухими, безпристрасними, нецікавими. Редакція, за його визнанням, насилу розбиралася у питаннях нового життя, яке ускладнювалося, збагачувалося. І хоча, вважаю О. Дерibas, «Одеський вісник» й мав такого сильного бойового співробітника, як барон Ікс, але за традиційною інертністю виявляв надто мало життєвості.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Публікації на сторінках «Одеського вісника» за 1870 рік, які визначені як «фейлетони», є за своєю суттю суто белетристичними творами. У четвертому номері «Одеського вісника» за четвер 8 січня 1870 року (с. 1-2) було опубліковано фейлетон «Громадські загадки», підписаний N. Автор починає з того, що питання, до яких він звертається, сприймаються на перший погляд як «заїжджені» та «уторовані», але насправді залишаються доволі «туманними». Серед цих питань — стан літератури, точніше — розуміння суспільством сутності її місця у суспільному житті. Він пише, що достатньо лише заглянути в товсті журнали, щоб побачити, до яких непримирених протиріч, яких дивних висновків доходять автори у вирішенні суто літературних питань. Виходячи з того, що там, де є суперечність — нема істини, N оцінює існуючі теорії (і «чистого» і «кастрованого» мистецтва) як «недоношені», а самих теоретиків порівнює з софістами, які сперечалися не заради істини, а заради перемоги. Звідси й походить той «хаос», що існує на сьогодні, пише N.

На думку автора фейлетону, вимагати від мистецтва реального чи ідеального напряму — більш ніж кумедно. Мистецтво завжди матиме реальне підґрунтя — вже тому, що воно має справу з людиною, яка мешкає на землі, а не на якійсь планеті, у роді Сатурна; але разом з тим мистецтво завжди пов'язане з ідеалами, тому що ідеал, в естетичному значенні, є найвищим, найблагороднішим типом того, що існує на землі. Чим людина більш талановита, тим ідеали її вищі, або, правильніше сказати, тим більше вона височіє над буденними явищами в буденному житті, вважає N. Тому він з іронією ставиться до представників «натурального» напряму в літературі, які «спостерігають», «помічають», «фіксують» зовнішні явища, але навіть не підозрюють, що точне копіювання життя є таке ж саме ремесло в літературі, як і фотографування у живопису. Але, на нашу думку, положення статті самого N стосовно сутності хисту митця свідчать про те, що він, хоча й користується такими поняттями, як «духовність», «творчість», «божественна істина» і тому подібними, насправді дивиться на мистецтво крізь призму природознавчих наук, а не естетики.

Для прикладу звернемось до тези N стосовно того, що присутність таланту в людині завжди виявляється у *посиленій дії нервової системи*. Оскільки головний вузол цієї системи, пише автор статті, знаходиться у мозку, саме у більшому чи меншому розвитку якоїсь частини мозку і слід шукати причину відомого напряму таланту, тобто, причину того, чому якийсь поет водночас не музикант, не скульптор, і навпаки. Далі N посилається на англійських фізіологів, які довели, що у мозку людини відбуваються фотографічні зображення всього їм баченого у житті. Сума цих зображень обумовлює пам'ять. З ослабленням організму, наприклад, з наближенням

старості зображення згладжуються, а тому слабшає і пам'ять. Якщо ми припустимо, продовжує автор фейлетону, що такі ж відбитки можливі і в області звуку і кольору, то ми можемо вважати, що у талановитих людей особливо розвивається відома частина мозку. Тут вочевидь вплив натуралізму, який набрав обертів саме в останні десятиліття XIX сторіччя і сутність якого полягала в поясненні людини і соціального буття саме біологічними (фізіологічними) законами. Тому не дивує порівняння автором фейлетону поступовості розвитку людини (від повного ідіота до генія) — поступовістю розвитку природи — від класу інфузорій до складніших організмів.

За своїм змістом цей текст з «Одеського вісника» тяжіє до критичної статті. Тут порушена проблема суто теоретичного характеру (сутність мистецтва), автор звертається до аналізу, посилається на авторитетні думки, наводить точки зору, з якими не погоджується, і аргументує власний погляд... Але, як свідчать положення науковців, які досліджують фейлетон, все це не виключає того, що така стаття також може вважатися фейлетоном (оскільки тематика, проблематика та стиль фейлетону є «вільними»). Принциповим для цього жанру є звернення автора до найбільш важливих питань свого часу, саме до того, що, на його думку, є показовим для соціальних або ідейних запитів його сучасників. Проблема сутності мистецтва, взаємин між ним і життям насправді була однією з найактуальніших і дискусійних.

Форма, яку обрав для викладу своїх думок N, також не виключає припустимости вважати його статтю фейлетоном. Вона написана жваво, автор не претендує на роль суворого метра. Навпроти, він з іронією називає свою працю «лептою у справу служіння істині», також іронічно визначає свою мету («привести хаос до ладу»), іронічним є визначення представників реалізму в мистецтві «дагеротипістами». Навіть посилання на авторитети автор робить у формі, яка характерна для легкої розмови. Коли він пише про своє розуміння «здатності до творчості», він згадує Ньютона, котрий звернув увагу на факт падіння яблука зверху вниз, а не знизу вгору і внаслідок здатності своєї поєднувати типові факти у певну формулу, відразу збагнув закон тяжіння. Так і його читачі мають одразу збагнути, що здатність до творчості виявляється у митця у здатності поєднувати типові риси і типові факти на один цільний типовий образ, чи цілісну типову формулу.

Саме орієнтацією на фейлетон як жанр, на нашу думку, мотивована й назва статті N: «Суспільні загадки». Заголовок фейлетону завжди має бути нестандартним, одразу впадати в очі і привертати увагу. Погодимось, що вже слово «загадки» провокує зацікавлення читача, а якщо до нього додано визначення «суспільні», така назва вже гарантія уваги реципієнта. Фейлетон N належить до категорії проблемних. Тут суто теоретичні положення викладено у формі вільної розмови з читачем на тему, яка обов'язково того зачепить і тому надовго йому запам'ятається.

Більш традиційним у розумінні фейлетону як жанру, у якому викриваються соціально зловоденні явища, є той, що надруковано в 285 номері «Одеського вісника» за 31 грудня 1870 року. Його підписано Вас. М. Цигульський. Вже назва («Гумористичні

роздуми повітового спостерігача») орієнтує читача на розважальний стиль спілкування з ним автора. Крім того, що заголовок містить вказівку на «гумористичність» тону статті, він також вказує на характер автора, точніше — маску, за якій той ховається («повітовий спостерігач»). Саме крізь призму бачення провінціала, який тяжіє до спостережень, наведено картину доволі серйозного суспільного явища — вад у забезпеченні мешканців великих і маленьких міст лікарською допомогою. Таким чином, порушено обговорення життєвих фактів, які стосуються кожного. Актуальність питань, що вирішуються — обов'язкова складова фейлетону. Розважальна форма викладу матеріалу — також одна із складових цього жанру. Комічне, як відомо, завжди будується на розбіжності між формою та змістом, а саме — наших уявлень про щось і сутності цього «щось». Виявляючи цю розбіжність, фейлетон викриває суттєві недоліки соціально значимого явища. У даному випадку — незбіжність між очікуваннями населення на допомогу з боку лікаря та відсутністю цієї допомоги.

Іронія полягає у тому, що на поверхні — піднесення повітовим спостерігачем провінційного буття. Свій настрій він мотивує тим, що, як виявляється, ніхто (мається на увазі — з лікарів) тут не заважає хворим помирати, точніше, як пише «автор», намагаючись притримуватися високого літературного стилю, «вирушити за Стікс». Справа у тому, що єдиний лікар, який тут є, одночасно виконує обов'язки ділянкового від земства, а, крім того (він є такою ж людиною, як і інші, і тому має право розважатися — іронічно зазначає автор фейлетону) є ще й мисливцем. І тому (а це трапляється майже щотижня), мешканці такого невеличкого міста як Безводне (назва міста вигадана, що припускає жанр фейлетону, як і включення в дію вигаданих персонажів), не турбуючись, не намагаючись зустрітися з лікарем (він може повернутися додому «сьогодні, завтра, або й на третій день»), спокійно без зайвої біготні помирають. На перший погляд, опис буття провінції протиставляється тому, що відбувається у великих містах (Одесі або Тульчині), де є багато лікарів (по 70 та по 7). Але виявляється, що насправді і там справи не набагато краще. Несхожість полягає лише у тому, що мешканці великих міст примушені шукати сім або сімдесят лікарів, а провінціали — лише одного. Краще кажуть, пише «повітовий спостерігач», один ніж сім, а ще краще, якби не було жодного лікаря: хворий і вмирай без турбот і хвороб. Перебування у захваті від легкості провінційного буття викликає й піднесений стиль: «зрадів зело», «земні блага», «слава Богу», «хай збереже нас Аллах», «благоденний настав час». Викриттю справжнього стану людей слугує й картина бенкету, який нібито вирішили влаштувати мешканці провінції у зв'язку з тим, що лишилися без лікарів. Наше суспільство, повідомляє «спостерігач», від радості поклато дати великий бенкет з музикою (дві скрипки та цимбали) на площі біля ваг, щоб легше було вмирати тим, які матимуть дурість захворіти в ті дні, коли наш єдиний лікар поїде з міста в інші губернії, або в повіті, або, що частіше трапляється, на полювання. Таким чином, на поверхні — святкування, а за своєю суттю — драматизм справжнього стану людей. Завершує «спостерігач» погодженням з тими, хто акцентує увагу суспільства на неприпустимості тільки «говорити» і «писати»

і закликає думати «про справу». Він пропонує своїм читачам не втрачати марно гроші, не пропивати їх, а хоча б по трохи віддавати на справу покращення медицини. Таким чином автор не тільки порушує актуальне питання, але й закликає починати виправляти стан справ своїми власними діями. «Ось де патріотизм і зовсім не кислий, а дійсний і солодкий», — завершує він свій фейлетон.

Наступний текст, розташований у 267 номері «Одеського вісника» від 8 грудня 1870 року, під назвою «Від Одеси до Києва. Лист до редакції Од. Вісника» підписано «Не я». За формою він наближається до подорожнього нарису. Але насправді, хоча в ньому і йдеться про дорожні враження пасажира потягу, який прямує з Одеси до Києва, за своєю суттю це виклад думок «Не я» про стан побутового устрою Одеси. Думок цілком критичних — «Не я» фокусує увагу на значних недоліках. Оскільки ж все те, про що пише автор, актуально для кожного з мешканців Одеси, тобто є злободенним, цю публікацію цілком можна вважати фейлетоном.

Фото першого вокзалу в Одесі, яке ми знайшли на одній із сторінок «Південного кур'єру» (URL: <https://uc.od.ua/news>)

Перше слово автора — про вигляд вокзалу на Куликовому полі. Опис супроводжується епітетами «неприємне» (враження), «тісний», «тимчасовий». Він називає цю будівлю «дерев'яний курінь» і нагадує, що вже минуло п'ять років, а спорудження постійної пасажирської станції навіть не починалося. Здається, що далі критичні закиди на адресу залізниці завершуються. Автор пише, що місцевість, якою проходить лінія від Одеси до Києва, досить мальовнича і різноманітна, на відміну від Одесько-Кременчуцької лінії з її одноманітним степом. Вагони, додає він, дуже зручні і комфортабельні, вхід розташований не посередині, а збоку вагона, та окремих купе більше. Але виявляється, що й тут є значні недоліки — вузькі проходи, набряклі зовнішні двері у вагонах, які не опалюються взимку.

У наступному номері «Одеського вісника» (№ 269 за четвер 10 грудня) — продовження міркувань «Не я». І знову переважним чином критичних. Він описує бруківку, якою заощені вулиці і в Одесі і в Києві. Їздити цими вулицями можна тільки в екстрених справах, пише він, інакше марно постраждають боки. Такі мостові він вважає «варварськими» на відміну від зроблених із штучного граніту. Далі він порушує питання про освітлення вулиць, вигляд міських будівель і зізнається, що мусить соромитися за Одесу і віддати повну данину переваги Києву, в якому міські та гро-

мадські будівлі вражають глядача своєю грандіозністю та охайним змістом. Декілька рядків тексту він присвячує порівнянню театрів та складу акторських труп, а також готелів в обох містах (готелі, пише він, просто грабують тих, хто проїжджає).

Свої нотатки «Не я» завершує поверненням до недоліків Одеської залізниці: стягнення грошей з пасажирів в купе за всі порожні місця, заборону висувати сидіння щоб спати, хоча їхати доводиться іноді по тридцять годин. Слід бажати, підсумовує він, щоб такі незручності були скоріше усунені і щоб управління зрозуміло ту стару істину, що не публіка існує для дороги, а дорога для публіки.

Як бачимо, цей фейлетон, як і попередній, цілком відповідає таким дефініціям жанру, як злободенність, активний діалог з читачем, наявність авторської оцінки того, про що йдеться, комічна складова, відкрита дидактика. Елементом художності, цілком припустимим у такому жанрі як фейлетон, є наявність у обох авторів (Повітового спостерігача і Не я) маски. Складається враження, що розмова ведеться від ім'я будь-якої людини — звичайної, приватної. Завдяки чому досягається мета впливу на суспільну свідомість, а саме — викриття недоліків. Різниця між попереднім фейлетоном і цим описом подорожі залізницею від Одеси до Києва, полягає лише у тому, що «Повітовий спостерігач» використовував засоби іронії (тобто прихованої критики), що посилює значимість підтексту, а «Не я» безпосередньо, не приховуючи свого негативного ставлення, надає кожній речі власне ім'я і власну негативну оцінку.

Наступний текст, який також зазначено як фейлетон, за своєю формою наближається до нарису відчаїв. Його назва — «Погоня за життям (Розрізнені листки з якоїсь книги)» — побудована на антитезі. З одного боку, йдеться про актуальне — життя, намагання отримати від нього як можна більше насолоди. З іншого — вказується, що це якась дрібниця («листки з якоїсь книги»), те, що залишилося від невідомо чого.

Текст складається з декількох частин, які надруковано у різних номерах «Одеського вісника». Зупинимося на першій (у другому номері за неділю 4 січня 1870 року на сторінках 5-6). Її підзаголовок — «Три жінки». Така назва орієнтує читача на опис та порівняння (типологію). І насправді початок має доволі описовий характер. Надається порівняльна характеристика двох жінок — Віри Борисівни та Анни Петрівни (одна — «майже блондинка», друга — «майже брюнетка»; одна зросту середнього, інша — висока; перша дивиться на співбесідника і нібито пропонує розповідати та наказувати, а друга — застерігає — «можете захоплюватися, але не забувайтеся...»). Описова частина змінюється на суто динамічну після того, як «автор» (фейлетон підписано Маріулов) повідомляє про свою зустріч з Анною Петрівною, яка спочатку майже не вбила його своїм «пекельним» поглядом, але пізніше «утихомирилася» і вже дозволяла захоплюватися собою. На той час Маріулов вже цілком розчарувався в Анні Петрівні, виявивши, що їй бракує «принади таємниці». Відкрите шанування краси і присутність віддаленої крижини виробляють, на його думку, мікстуру якогось офіційного смаку.

Нарешті згадується третя жінка — Ольга Миколаївна. Оповідач наводить доволі драматичні перипетії з історії її стосунків зі Стрільцовим, людиною неприборканою,

пристрасною та енергійною, коли та ставала то покинутою нареченою, то щасливою дружиною, то жертвою своєї прихильності до чоловіка, який її зрадив, і, нарешті, його кумиром. Історія завершується повідомленням про смерть Ольги Миколаївни в сухоті.

Фінальна частина фейлетону — висновки автора, який не збирається «йти на поступки» читачеві-практику і пропонувати мораль. Він пояснює, що усього лише шукає світла в лабіринті пристрастей і почуттів, намагається зазирнути в цей мало досліджений світ, у якого є свої закони, свій зв'язок умов і наслідків, своя невблаганна логіка. Той, хто поділяє з ним його зацікавленості — стане його читачем і піде за ним далі. Інших він не сміє запрошувати у співбесідники.

Останній текст з «Одеського вісника», на якому ми зупинимось, надруковано у 61 номері від 19 березня під назвою «Домашня хроніка». Підписано його поряд з назвою — N, але наприкінці статті інший підпис — Демокрит (с.211).

«Демокрит» повідомляє, що має намір написати «філософський трактат» і згадує Еразма Роттердамського. Так читач здогадується, що тема цього трактату — дурість. Саме вона є, на думку автора, ознакою столичного видання під назвою «Будильник. Сатиричний журнал з карикатурами». Точніше, відділу «Дрібниці». За словами «Демокрита», цей відділ ведеться ножицями. Цим знаряддям праці працівники журналу, що вважають себе журналістами, вирізують із провінційних газет новини та скандали пікантної властивості. В результаті народжується безцільне зубоскальство, а не осмислений сміх. Заняттям м. Степанова (тут безпосередньо вказується прізвище людини, яка стала головною мішенню викриттів) автор протиставляє власне розуміння процесу створення сатиричного твору: узагальнення розрізнених фактів, знання законів світла, тіней і перспективи та вміння застосовувати їх до соціологічних пейзажів, глибокого знання, глибоких переконань, глибокої та свідомої любові та ненависті. Фейлетон Демокрита віддзеркалює боротьбу, яка відбувалася між столичною та провінційною пресою.

Висновки й перспективи дослідження.

Тексти, до яких ми звернулися, свідчать про те, що «Одеський вісник» у 1870 році доволі активно втручався в життя міста, реагував на негативні явища, активізував увагу читачів до найбільш актуальних проблем. Фейлетони, які ми зустрічаємо на сторінках цього видання, доволі різноманітні за своєю тематикою та жанровими ознаками. Вони схожі на нарис, навіть на белетристичний твір, на суто теоретичну статтю. Але в будь-якому разі, якого би боку життя міста вони не зачіпляли (взаємини між літературою та життям або між столичною та провінційною пресою, стан медичного обслуговування, стан доріг та благоустрою), вони містили все те, що вважається на сьогодні жанровими ознаками фейлетону — відкритий вираз авторської точки зору, звернення до алюзій, антитез, іронію та засоби комічного (протиставлення форми справжньої сутності) або сатири (протиставлення норми її порушенням). Підкреслена авторська суб'єктивність, настанова на викриття недоліків або полемічність тону на бік опонентів є аргументом на захист того, що фейлетони «Одеського

вісника» сприяли впливовості журналістики у далекі 1870 роки, а їхнє дослідження доповнює наше уявлення про історію нашого міста.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кисіль В. В. Жанрові особливості фейлетонів А. Ніковського (на матеріалі збірки А. Яриновича «Буржуазна рада та інші фельетони»). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2018. Вип. 78. С. 123–129.
2. Комаров С. А. Жанр фейлетону в російській літературі XIX — першої третини XX століття: теорія, історія, персоналії, поетика. Автореф. дис. ... доктора філологічних наук. Харків, 2016. 44 с.
3. Левченко Г. Газета «Одесский вестник» (1827 — 1894) як історичне джерело досліджень з історії Крима. *Наш Крим*. 2015. Вип. 1. С.156–166.
4. Моклиця А. Фейлетони «Листи з фіалкою» К.-І. Галчинського в контексті жанру й стилю. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2016. № 8 (333). С. 93–97.
5. Яримиш Ю. Жанри сатиричної публіцистики. Київ : Інститут журналістики, 2003. 156 с.

UDC 070(477.74-21):82-92

DOI: <https://doi.org/10.18524/2308-3255.2024.30.318428>

FEUILLETON ON THE PAGES OF THE "ODESA HERALD" ("ODESKIY VISNYK"): TO THE QUESTION ABOUT GENRE VARIETIES

Valentyna Musii,

DSc (Philology), Professor,
Head of the Department of Periodical Press and Media Editing
Faculty of Journalism, Advertising, and Publishing
Odesa I. I. Mechnikov National University
e-mail: valentinanew2016@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-9641-7753

The object of the article is several texts from the 1870 newspaper "Odesa Herald". The author set several tasks for herself. The first task is of a historical and theoretical nature. The studied texts are designated by their authors as feuilletons. At the same time, they are quite diverse in their nature. And not necessarily funny. Hence the question of the theory and history of the formation of the feuilleton as a genre of journalism, as well as what are its integral features. In the course of the study, the author of the article relied on content analysis, as well

as on the typological method of research. The second task is directly related to the history of such a newspaper as "Odesa Herald". Taking into account the remark of the famous historian of Odesa Alexander Deribas who regarded the low level of this printed publication in the 1870s, the author of the article decided to find out whether "Odesa Herald" really did not play a significant role in the cultural and social life of the city, or, on the contrary, the publications in it were actual. The analyzed publications of the "Odesa Herald" are diverse in subject matter: the state of literature and the assessment of its relationship with reality (the dispute between the supporters of "pure art" and the supporters of factual art), the state of medical services in the provinces and Odesa, the state of the railway and public buildings in Odesa (in comparison with Kyiv), the oddities of the intimate life and behavior of a person in love, the rivalry of the capital and Odesa press. The texts that were studied are not similar stylistically. Some contain irony, subtext, or even satirical denunciations. Others are absolutely serious in their tone. At the same time, the author of the article concludes that each of them can be considered a feuilleton, since they are characterized by subjectivity of presentation, each resolves socially pressing problems (hence the reliance on facts), a tendency to generalizations and typification of the depicted phenomena, a free form of informal conversation with the reader.

Key words: periodicals, journalism, genre, feuilleton, rhetorical devices, author's subjectivity, "Odeskiy Visnyk".

REFERENCES:

1. Kysil, V. V. (2018) Zhanrovi osoblyvosti feiletoniv A. Nikovskoho (na materialy zbirkyy A. Yarynovycha «Burzhuzna rada ta inshi feiletony») [Genre peculiarities of feuilletons by A. Nikovsky (based on the A. Yarynovich's collection «Bourgeois council and other feuilletons»)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Filolohiia»*. Issue 78. pp. 123–129 [in Ukrainian].
2. Komarov, S. A. (2016) Zhanr feiletonu v rosiiskii literaturi KhKh — pershoi tretyny KhKh stolittia: teoriia, istoriia, personalii, poetyka. Avtoref. dys. ... doktora filolohichnykh nauk [The feuilleton genre in Russian literature of the 19-th — the first third of the 20-th century: theory, history, personalia, poetics. Thesis for Doctor Degree of Philological Sciences in speciality 10.01.02]. 44 p. [in Ukrainian].
3. Levchenko, H. (2015) Hazeta «Odesskiy vestnyk» (1827–1894) yak istorychne dzherelo doslidzhen z istorii Kryma [The «Odesa Bulletin» newspaper as a historical source for research into the history of Crimea]. *Nash Krym*. Issue 1. pp.156–166. [in Ukrainian].
4. Moklytsia, A. (2016) Feiletony «Lysty z fialkoiu» K.-I. Halchynskoho v konteksti zhanru y styliu [Feuilletons «Letters with violet» K.-I. Galchinsky in the Context of Genre and Style]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Literaturoznavstvo*. Issue 8(333). pp. 93–97 [in Ukrainian].
5. Iarmysh, Yu. (2003) Zhanry satyrychnoi publitsystyky [Genres of satirical journalism]. 156 p. [in Ukrainian].